

**Рекомендації батькам
майбутніх першокласників з порушеннями мовлення.
Вправи та завдання для покращення звуковимови.**

Інна НАЗАРОВА, фахівець (консультант) ІРЦ

Підготовка до школи – важливий етап у житті кожної дитини, а для дітей із порушеннями мовлення цей період потребує особливої уваги та підтримки з боку батьків. Порушення звуковимови можуть впливати не лише на спілкування, але й на процес навчання, зокрема на читання, письмо та соціальну адаптацію. У цій консультації ми розглянемо, як батьки можуть допомогти своїй дитині покращити звуковимову, використовуючи прості вправи та завдання, які можна виконувати вдома.

Чому важливо працювати над звуковимовою перед школою?

Мовлення – це основа для розвитку мислення, комунікації та навчання. У першому класі діти вчаться читати й писати, а порушення звуковимови можуть ускладнити ці процеси. Наприклад, якщо дитина неправильно вимовляє звук [р] або [ш], це може призводити до помилок у письмі (заміна букв) або труднощів у розумінні прочитаного. Крім того, чітка вимова допомагає дитині впевненіше почуватися серед однолітків, уникати насмішок і легше адаптуватися до шкільного середовища.

Робота над звуковимовою вдома не замінить занять із логопедом, але значно підтримає професійну корекцію. Регулярні вправи, які проводяться у формі гри, допоможуть дитині закріпити правильну артикуляцію, розвинути мовленнєвий слух і підготуватися до шкільних навантажень.

Основні рекомендації для батьків:

1. *Співпраця з логопедом.* Перш ніж починати домашні заняття, проконсультуйтеся з логопедом. Фахівець визначить, які саме звуки потребують корекції, і порадить конкретні вправи. Ваше завдання – не лише виконувати рекомендації, але й створити вдома сприятливу атмосферу для занять.
2. *Регулярність і поступовість.* Заняття мають бути короткими (10–15 хвилин), але регулярними – 4–5 разів на тиждень. Не перевантажуйте дитину: краще виконати 2–3 вправи якісно, ніж поспішно пройти десяток.
3. *Ігрова форма.* Дітям подобається гратися, тому вправи варто подавати як цікаві завдання. Використовуйте улюблені іграшки, картинки чи казкових персонажів, щоб зацікавити дитину.
4. *Позитивне підкріплення.* Хваліть дитину за старання, навіть якщо результат не ідеальний. Наприклад: "Ти так добре намагався, давай ще раз разом!" Позитивні емоції мотивують до подальшої роботи.
5. *Контроль дихання та артикуляції.* Звертайте увагу на те, як дихає дитина під час мовлення (через рот чи ніс), чи напружені її губи, язик. Правильне дихання і рухливість артикуляційного апарату – основа чіткої вимови.

Вправи для покращення звуковимови

Нижче наведено приклади вправ, які допоможуть розвинути артикуляцію, зміцнити м'язи мовленнєвого апарату та працювати над конкретними звуками. Перед початком переконайтеся, що вправи відповідають потребам вашої дитини.

1. Артикуляційна гімнастика

Ці вправи готують язик, губи та щок до правильної роботи. Виконуйте їх перед дзеркалом, щоб дитина бачила свої рухи.

- ***"Усмішка-трубочка"***

Дитина широко усміхається, показуючи зуби, а потім витягує губи вперед "трубочкою". Повторити 5–6 разів.

Мета: зміцнення губ, підготовка до звуків [у], [о].

- ***"Язик-лопатка"***

Дитина висуває язик, робить його широким і кладеть на нижню губу, тримаючи 5 секунд. Потім ховає язик назад. Повторити 4–5 разів.

Мета: розслаблення язика, підготовка до звуків [л], [ш].

- ***"Конячка"***

Дитина цокає язиком, імітуючи стукіт копит. Виконувати 10–15 секунд.

Мета: тренування підйому язика, підготовка до звуку [р].

2. Дихальні вправи

Правильне мовленнєве дихання допомагає вимовляти звуки чітко й без напруження.

- ***"Свічка"***

Запаліть свічку (або уявіть її) і попросіть дитину повільно дути, щоб полум'я гойдалося, але не гасло. Виконувати 5–6 разів.

Мета: контроль видиху.

- ***"Кулька"***

Покладіть ватну кульку на стіл і попросіть дитину здути її, дмухаючи через "трубочку" з губ.

Мета: тренування спрямованого повітряного потоку для звуків [с], [ш].

3. Вправи на конкретні звуки

Ці завдання підходять для закріплення звуків, які вже почав ставити логопед.

- Звук [ш]

Попросіть дитину сказати "ш-ш-ш", як шипить змія, тримаючи язик за верхніми зубами. Додайте гру: "Змія шипить на котика – ш-ш-ш, а кіт відповідає – мяу!" Повторити 5–6 разів.

- Звук [р]

Якщо звук уже з'явився, практикуйте його в складах: "ра-ро-ру", "ар-ор-ур". Гра: "Гарчи, як тигр – р-р-р!" Повторити 5 разів.

- Звук [л]

Попросіть дитину притиснути язик до верхніх зубів і сказати "л-л-л". Додайте слова: "лампа", "ложка". Гра: "Назови, що бачиш із звуком [л]".

4. Розвиток мовленнєвого слуху

Щоб дитина розрізняла звуки, важливо тренувати слух.

- ***"Вгадай звук"***

- Ви називаєте слова з певним звуком (наприклад, "шапка", "мишка"), а дитина плескає в долоні, коли чує звук [ш].
- "Що звучить?"
- Імітуйте звуки (вітер – "ш-ш-ш", машина – "р-р-р"), а дитина вгадує, що це.

Ігрові завдання для щоденної практики

1. "Магазин звуків"

Уявіть, що ви в магазині, де продають слова зі звуком [с]. Дитина "купує" слова: "сонце", "сік", повторюючи їх чітко.

2. "Казка зі звуками"

Придумайте коротку казку, де багато слів із проблемним звуком. Наприклад, для [р]: "Рибка Рита плавала в річці й раділа сонечку".

3. "Звуковий ланцюжок"

Ви кажете слово зі звуком [ш] ("шапка"), а дитина додає своє ("шафа"). Продовжуйте, поки не закінчатися ідеї.

Як інтегрувати вправи в повсякденне життя?

Під час прогулянки шукайте предмети зі звуком, який тренуєте ("ш-ш-ш" – шишка впала").

Під час їжі називайте продукти з потрібним звуком ("суп", "ложка").

Читайте короткі віршики чи скоромовки, наголошуючи на проблемних звуках.

Що робити, якщо прогрес повільний?

Не хвилюйтеся, якщо результати з'являються не одразу – кожна дитина розвивається у своєму темпі. Якщо ви помічаєте, що вправи викликають у дитини роздратування чи труднощі, зверніться до логопеда для коригування плану. Також стежте за загальним станом: іноді порушення мовлення пов'язані з проблемами слуху чи неврологічними особливостями, що потребує додаткової діагностики.

Висновок

Підготовка майбутнього першокласника з порушеннями мовлення – це спільна робота батьків, логопеда та самої дитини. Регулярні заняття вдома, проведені в ігровій формі, допоможуть покращити звуковимову, розвинути впевненість і полегшити перехід до шкільного життя. Пам'ятайте, що ваша підтримка, терпіння й любов – головні складові успіху. Починайте з малого, святкуйте кожен крок уперед і насолоджуйтеся спільним часом із вашою дитиною!